

SAVET ZA ŠTAMPU

KOMISIJA ZA ŽALBE

Ulica Kraljice Natalije 28

Beograd, 11000

zalbe@savetzastampu.rs

PODNOŠILAC: JEHOVINI SVEDOCI - HRIŠANSKA VERSKA ZAJEDNICA, sa sedištem u Beogradu – Zemun, Tošin bunar 58-60, matični broj: 07778635; čiji je zakonski zastupnik Stevan Nađ;

MEDIJ: SRBIJA DANAS registarski broj. IN000203, izdavača SRBIJA DANAS DOO, BULEVAR MIHAJLA PUPINA 165E, 11070 BEOGRAD-NOVI BEOGRAD glavni urednik Miloš Ivanović;

TEKSTOVI: (1) „OVO JE ČERKA KOJA JE UBILA MAJKU U NIŠU: Izvršila gnusan čin pa nestala bez traga, policija intenzivno traga za njom“; objavljen dana 9. 9. 2024. u 12:18 časova objavljen na linku: <https://www.sd.rs/vesti/hronika/ovo-je-cerka-koja-je-ubila-majku-u-nisu-izvrsila-gnusan-cin-pa-nestala-bez-traga-policija-intezivno-traga-za-njom-2024-09-09>

(2) „ČERKA HTELA DA IZAĐE IZ SEKTE, MAJKA JOJ NIJE DALA: Rođaci otkrili motiv stravičnog ubistva u Nišu; objavljen dana 9. 9. 2024. u 13:48 časova objavljen na linku: <https://www.sd.rs/vesti/hronika/cerka-htela-da-izade-iz-sekte-majka-joj-nije-dala-rodaci-otkrili-motiv-stravicnog-ubistva-u-nisu-2024-09-09>

(3) „Ko je Nišlijka koja je osumnjičena da je ubila majku? Bežala od kuće, a evo šta o njoj kažu komšije- viđena kobnog dana kako mirno odlazi“; objavljen dana 9. 9. 2024. u 23:56 časova objavljen na linku: <https://www.sd.rs/vesti/hronika/ko-je-nislijka-koja-je-ubila-majku-psihiijatrijski-slucaj-bezala-od-kuce-evo-sta-o-njoj-kazu-komsije-videna-vece-kako-mirno-odlazi-2024-09-09>

(4) „OSUMNJIČENA ŽENA ZA UBISTVO SVOJE MAJKE ODVEDENA U PSIHIJATRIJSKU USTANOVU: Stric otkrio detalje porodičnih problema i povezanost sa sektom“; objavljen dana 10. 9. 2024. u 07:44 časova objavljen na linku: <https://www.sd.rs/vesti/hronika/osumnjicena-zena-za-ubistvo-svoje-majke-odvedena-u-psihiijatrijsku-ustanovu-strict-otkrio-detalle-porodicnih-problema-i-povezanost-sa-sektom-2024-09-10>

(5) „OSUMNJIČENA ZA STRAŠAN ZLOČIN U NIŠU OSTAVLJALA ČUDNE PORUKE PO NESELJU Uveče su jezivi krici dopirali iz njihove kuće“; objavljen dana 10. 9. 2024. u 09:42 časova objavljen na linku: <https://www.sd.rs/vesti/hronika/osumnjicena-za-strasan-zlocin-u-nisu-ostavljala-cudne-poruke-po-naselju-uvece-su-jezivi-krici-dopirali-iz-njihove-kuce-2024-09-10>;

(6) „OVO JE MOGUĆI UZROK UŽASNE TRAGEDIJE U NIŠU?! Verovatno su je na silu terali...-Sektolog progovorio o potencijalnom razlogu zbog kog je ćerka ubila majku“; objavljen dana 13. 9. 2024. u 16:29 časova objavljen na linku: <https://www.sd.rs/vesti/hronika/ovo-je-moguci-uzrok-ubistva-u-nisu-verovatno-su-je-na-silu-terali-sektolog-progovorio-o-potencijalnom-razlogu-zbog-kog-je-cerka-ubila-majku-2024-09-13>;

Ž A L B A

Ova žalba podnosi se zbog izveštavanja medija „Srbija danas“ o užasnoj porodičnoj tragediji koja se dogodila u Nišu, dana 8. septembra 2024. godine, kada je svirepo ubijena Zorica Cvetanović, delo za koje je osumnjičena njena ćerka Marina, zbog toga što su mediji načinom na koji su izveštavali javnost o ovom događaju višestruko povredili Kodeks novinara, vređajući dostojanstvo žrtve, ali i šireći netrpeljivost prema Jehovinim svedocima.

Prilikom izveštavanja o ovako tragičnom događaju, od medija se očekivalo da shodno Kodeksu novinara imaju oprezan i odgovoran pristup, te da javnosti saopštavaju samo proverene informacije o događaju i to na način kojim se čuva dostojanstvo žrtve, a tragedija se nepotrebno ne uvećava za sve one koji su u nju uključeni ili njome pogođeni. Mediji su, međutim, zloupotrebili nesreću jedne porodice iskoristivši je da javnosti plasiraju neistinite, neproverene i nepotpune tvrdnje, i sve to na primitivan, senzacionalistički način dovođenjem ove tragedije u vezu sa navodnom pripadnošću žrtve i njene ćerke Jehovininim svedocima.

Zorica Cvetanović nikada nije bila Jehovin svedok. Osumnjičena Marina Cvetanović nije Jehovin svedok više od 20 godina.

Čak i da žrtva i njena ćerka jesu bile Jehovini svedoci, njihova verska pripadnost se ne bi smela isticati prilikom izveštavanja o ovakvoj tragediji osim ako bi to bilo neophodno za razumevanje konteksta događaja. Međutim, time što je u fokus javnosti dovedena verska pripadnost učesnika događaja (koja je pri tom netačna) koja nije ni u kakvoj vezi sa samim događajem o kojem se piše, upravo predstavlja senzacionalizam koji vodi u diskriminaciju, zbog čega je ovakvo postupanje novinara i zabranjeno Kodeksom – Glava 5. tačka 4. Kodeksa – *„Pripadnost određenoj etničkoj, političkoj, ideološkoj, ili nekoj drugoj grupi, kao i bračno stanje, versko opredeljenje, društveno poreklo, navodi se samo u slučajevima kada je taj podatak neophodan za puno razumevanje konteksta događaja o kojem se izveštava.“*

Povreda Kodeksa, pogotovo obaveze novinarske pažnje, širenjem diskriminacije, ogleda se dakle u insistiranju medija na pripadnosti Zorice i Marine Cvetanović Jehovininim svedocima, što je ne samo neistinito, već je takvo postupanje i diskriminatorno i njime se vređa dostojanstvo žrtve, kojoj se netačno pripisuje pripadnost bilo kojoj verskoj denominaciji, ali i same verske zajednice Jehovini svedoci, jer se ovakvim tekstovima šalje poruka javnosti ne samo da su žrtva i osumnjičena Jehovini svedoci (što je netačno), već i da je upravo njihova veroispovest uzrok ove strašne tragedije (što predstavlja ekstreman vid diskriminacije).

Mediji su pri tom ovu miroljubivu versku zajednicu u svojim tekstovima masovno označavali kao „sektu“, kako bi svojim tekstovima o ovoj tragediji dodali prizvuk postojanja nečega zabranjenog, zlokobnog i prikrivenog. Ne obazirući se na standarde Kodeksa novinara koji bi morali biti poštovani naročito prilikom izveštavanja o ovakvoj tragediji, **javnosti je poslata poruka da je Zorica Cvetanović tragično nastradala jer su ona i njena ćerka Jehovini svedoci, koji se pri tom označavaju „sektom“.** Ovo je, ne samo netačno, već je i krajnje zabrinjavajuće s kakvom lakoćom mediji koriste ovaj uvredljiv, diskvalifikatorni izraz, koji je odavno izbačen iz upotrebe u nauci sociologije religije i danas se u svakodnevnom političkom govoru koristi isključivo u svrhu žigosanja i proganjanja verskih manjina, jer označava nešto izopšteno, zabranjeno, sramno¹. I kada takva poruka dođe do čitalaca, onda se neizbežno kod njih stvara strah i neprijateljstvo prema ovoj manjinskoj verskoj zajednici, pa ni naknadno objavljene ispravke i odgovori na informacije nemaju više efekat koji bi trebalo da imaju, jer je šteta već učinjena – seme mržnje i straha koji vode u diskriminaciju, već je posejano.

Evropski sud za ljudska prava je utvrdio u brojnim odlukama da Jehovini svedoci nisu „sektu“ već „dobro poznata hrišćanska denominacija ... [koja je] prisutna i aktivna u mnogim zemljama širom sveta, uključujući sve Evropske države koje su trenutno članice Saveta Evrope“ (ESLJP Jehovini svedoci Moskve protiv Rusije, no. 302/02, 10 Jun 2010 § 155; Kokkinakis protiv Grčke, no. 14307/88, 25 Maj 1993, Series A no. 260-A ili Manousakis I dr. protiv Grčke, no. 18748/91, 26 Septembar 1996).

U ovom konkretnom slučaju, medij *Srbija danas* je u šest gore navedenih tekstova grubo prekršio Kodeks novinara, vređajući dostojanstvo žrtve zločina, ali i širenjem diskriminatornih tvrdnji o Jehovininim svedocima.

¹ Konsenzus u naučnoj zajednici je da je termin „sektu“, naročito u laičkom značenju uvredljiv i vrednosno diskvalifikatoran. Na primer, u objavljenom radu profesora Danijela Sinanija i dr. (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu) pod naslovom NOVE I ALTERNATIVNE RELIGIJE U SRBIJI, autori tvrde:

"novi religijski pokreti, kao noviji i sve više upotrebljavan pojam u sagledavanju aktivnosti različitih verskih grupa, zajednica ili organizacija, može razmatrati s obzirom na najmanje dva značenja. S jedne strane to je pokušaj pronalaženja boljeg rešenja tj. zamene za stigmatizovani termin 'verske sekte', jer ne sadrži negativne efekte koje proizvodi termin 'sektu', pogotovo u dnevno-političkom govoru ili mas-medijima."

Tako je *Srbija danas*, u prvom tekstu od dana 9. 9. 2024. godine, preneo navodnu izjavu rođaka porodice, da su žrtva i njena ćerka bile Jehovini svedoci .

(Ne)tačnost ove tvrdnje mogla je biti proverena jednim pozivom ili pitanjem upućenim imejl porukom Administrativnom centru Jehovinih svedoka u Beogradu. Namera *Srbija danas* međutim, nije ni bila da proveri njenu tačnost i time izgubi na senzacionalizmu, što jasno proizilazi iz šestog teksta objavljenog četiri dana kasnije, 13. 09. 2024. godine pod naslovom „OVO JE MOGUĆI UZROK UŽASNE TRAGEDIJE U NIŠU?! Verovatno su je na silu terali...-Sektolog progovorio o potencijalnom razlogu zbog kog je ćerka ubila majku“

U ovom tekstu, *Srbija danas* prenosi izjave samozvanog „sektologa“ Dimitrija Pastuovića, koje predstavljaju njegovo prepričavanje toga šta je on čuo u medijima, i to:

- „Ja ih i dalje nazivam sektom jer su za mene sekta. Ali vi ih sada po pravilu morate nazivati verska zajednica jer su neki moji saradnici, prijatelji tuženi zbog nazivanja istih sektom, a sekta definitivno jesu“
- „.... ali ovde je reč koliko sam ja obavešten, ali nisam mnogo obavešten o tom slučaju, iz medija samo, da roditelji njeni ušli u versku zajednicu Jehovinih svedoka, a da se devojka bunila. Tu je verovatno došlo do trajnog poremećaja u porodici, do nefunkcionisanja porodičnih odnosa, i to je dovelo do toga do čega je dovelo“.
- „Čuo sam da je ćerka, tj. kako da kažem ubica, da se lečila u duševnoj bolnici u Toponici. Verovatno su je na silu terali da menja neke svoje navike, neke svoje običaje, jer Jehovini svedoci se u ponašanju dosta razlikuju i imaju obavezno misioniranje i sl. stvari. Kako čujem, bili su normalno situirani otac i majka, imali su primanja, a da su jeli u narodnoj kuhinji. Verovatno su tu davao obavezan desetak i ko zna još koliko koji se daje u versku zajednicu. Verovatno je zato i došlo do svađe.“

Srbija danas je dakle ne samo preneo neproverene pretpostavke jednog čoveka koji otvoreno širi lažne i diskriminatorne tvrdnje o Jehovinih svedocima, već mu je omogućio i ekskluzivni medijski prostor da ovu miroljubivu versku zajednicu naziva „sektom“ (iako i sam tvrdi da je taj izraz neadekvatan), da iznosi svoja nagađanja da je navodna pripadnost žrtve i njene ćerke Jehovinih svedocima uzrokovala ovaj tragičan događaj kao i da Jehovinih svedocima pripisuje razne izmišljotine i time širi mržnju prema njima.

Ovakvim saopštavanjem netačnih i uvredljivih tvrdnji javnosti, medij *Srbija danas* je povredio dostojanstvo žrtve Zorice Cvetanović, ali i širio diskriminaciju prema svim Jehovinih svedocima, koje žigoše nazivajući ih „sektom“, ali i povezujući pripadnost toj verskoj zajednici sa zločinom. Na opisani način, *Srbija danas* je prekršio sledeće odredbe Kodeksa novinara:

GLAVA I – ISTINITOST IZVEŠTAVANJA

Tačka 1:

Obaveza je novinara da tačno, objektivno, potpuno i blagovremeno izvesti o događajima od interesa za javnost, poštujući pravo javnosti da sazna istinu i držeći se osnovnih standarda novinarske profesije..

Tačka 4:

Novinar je dužan, kada je to neophodno, da konsultuje što više izvora i da im omogući da iznesu svoj stav. Novinar je dužan da konsultuje najmanje dva nezavisna izvora informacija koja će datu informaciju da potvrde ili ospore.

GLAVA IV - ODGOVORNOST NOVINARA

Tačka 1:

U izveštajima o krivičnim delima, nacionalna, rasna, verska, ideološka i politička pripadnost, kao i seksualno opredeljenje, socijalni i bračni status osumnjičenih lica ili žrtava, pominju se samo u slučaju kada su opredeljenja, pripadnost ili status u neposrednoj vezi s vrstom i prirodom počinjenog krivičnog dela.

GLAVA V – NOVINARSKA PAŽNJA

Tačka 4:

Novinar mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji i učiniće sve da izbegne diskriminaciju zasnovanu, između ostalog, na rasi, polu, starosti, seksualnom opredeljenju, jeziku, veri, političkom i drugom mišljenju, nacionalnom ili društvenom poretku.

- Novinari moraju da izbegavaju fraze koje imaju šovinističke, seksističke, ili na bilo koji drugi način diskriminatorne konotacije (na primer: „pripadnica lepšeg pola“, „pripadnik jačeg pola“, „crnogorska lenjost“, i tome slično).

Dana 24. 9. 2024. godine, Jehovini svedoci – hrišćanska verska zajednica je glavnom uredniku medija *Srbija danas*, Milošu Ivanoviću, uputila zahtev za objavljivanje odgovora na informaciju, radi otklanjanja neistina navedenih u ovim tekstovima, kom glavni urednik nije udovoljio.

Lažnim i obmanjujućim informisanjem javnosti, medij *Srbija danas* je ne samo prekršio Kodeks novinara, već je i širio štetne stereotipe i dezinformacije o Jehovinih svedocima. Ovakvo neodgovorno novinarstvo stvara i pojačava diskriminaciju prema pripadnicima ove manjinske verske zajednice i podriva njihovo pravo da budu tačno predstavljeni i poštovani u javnom životu.

Odbijanjem da objavi odgovor na informaciju i time makar minimalno otkloni štetu koju je prouzrokovao ovakvim tekstovima, medij *Srbija danas* doprinosi stvaranju klime predrasuda i nerazumevanja, što može imati ozbiljne društvene i emotivne posledice po pojedince i društvo u celini.

Rezime zaključaka

Slučaj koji je trenutno u razmatranju **veoma je sličan onom o kojem je nedavno odlučio Savet za štampu, a u vezi sa člankom o Jehovinih svedocima objavljenim u Kuriru** (priloženo).

Dezinformisati ili pogrešno informisati znači pružiti informacije koje su izmanipulisane i koje služe određenim ciljevima, kao i pružiti nedovoljno informacija ili ih izostaviti, što može dovesti do konfuzije i čak promeniti percepciju stvarnosti kod građana. Što se tiče medijskog članka, negativan javni uticaj na sve pojedince koji su Jehovini svedoci je nemerljiv, jer dezinformacije i negativni stereotipi generišu neprijateljstvo, diskriminaciju i mržnju. Kao što je gore pomenuto, navodi u spornom članku podsećaju na iste argumente koje je Rusija koristila da zabrani i progoni Jehovine svedoke.² Sa nedavnom presudom Taganrog LRO i drugi protiv Rusije br. 32401/10 i 19 drugih od 7. juna 2022. (slično prethodnom poznatom slučaju Jehovini svedoci iz Moskve protiv Rusije, br. 302/02, 10. juna 2010), ESLJP je odbacio lažne navode Rusije o nizu tvrdnji koje se tiču verovanja i običaja Jehovinih svedoka, uključujući porodične i društvene odnose, individualni razvoj i prisilu, među mnogim drugim pitanjima. Takve vrste navoda mogu se smatrati dezinformacijama jer je ESLJP presudio da su „otkrili naznake politike netolerancije ... prema verskim običajima Jehovinih svedoka s ciljem da ih nateraju da napuste svoju veru i spreče druge da im se pridruže [...]” (§ 254).³

² U Rusiji Jehovni svedoci trpe ozbiljan državni progon gde su stotine muškaraca i žena svih uzrasta osuđene na višegodišnje zatvorske kazne. Ove akcije su izazvale međunarodnu osudu Rusije. Dana 17. decembra 2021. godine, mnoge evropske zemlje blisko povezane sa Estonijom bile su potpisnice Zajedničke izjave koju je izdao Stejt department SAD, izražavajući “ozbiljnu zabrinutost” zbog uznemiravanja i diskriminacije Jehovinih svedoka u nekim zemljama (<https://www.state.gov/international-religious-freedom-or-belief-alliance-statement-on-jehovahs-witnesses/>). Pogledajte takođe Stalni savet OEBS-a: Izjava EU o situaciji Jehovinih svedoka u Rusiji | EEAS (europa.eu); Radna grupa Ujedinjenih nacija za proizvoljno pritvaranje, odluka br. 11/2019, u paragrafu 74, dostupna na: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/wg-arbitrary-detention/opinions-adopted-working-group-arbitrary-detention-its-84th-session>

³ [TAGANROG LRO AND OTHERS v. RUSSIA](https://hudoc.echr.coe.int/#%22itemid%22:%22001-217535%22%7D) (coe.int), <https://hudoc.echr.coe.int/#%22itemid%22:%22001-217535%22%7D>

Predlažemo da Komisija za žalbe usvoji ovu žalbu i u skladu sa svojim ovlašćenjima, a naročito imajući u vidu težinu povreda Kodeksa i neobjavljivanje bilo kakve ispravke ili odgovora na informacije od strane *Srbija danas*, naloži tom mediju da na istim internet stranama na kojima se nalaze sporni tekstovi objavi sledeći tekst izvinjenja:

Izvinjenje: Srbija danas je primetio da su brojne izjave u ovom članku lažne. Jehovini svedoci - hrišćanska verska zajednica nas je obavestila da su tvrdnje iznete u ovom članku da su žrtva, kao i osumnjičena u ovom slučaju, pripadnice Jehovinih svedoka, lažne. Osumnjičena Marina Cvetanović prestala je da bude Jehovin svedok pre više od 20 godina. Žrtva Zorica Cvetanović nikada nije ni bila Jehovin svedok. Stoga se izvinjavamo zbog pokušaja da povežemo Jehovine svedoke sa ovom strašnom tragedijom. Osim toga, članak je lažno okarakterisao Jehovine svedoke kao „sektu“. Jehovini svedoci nisu „sektu“, već hrišćanska verska zajednica priznata u Srbiji i u više od 200 zemalja, što je više puta potvrdio Evropski sud za ljudska prava (ESLJP), koji je doneo više od 70 presuda kojima se potvrđuje da su njihova verovanja i običaji u potpunosti u skladu sa zakonom.

Beograd, 23. 10. 2024. godine

Alo Stevan
Zakonski zastupnik

U prilogu:

- Kopije pomenutih članaka
- Kopija zahteva za objavljivanje odgovora od dana 24. 9. 2024.
- Savet za štampu- Jehovini svedoci, Kurir, odluka
- Extract ECHR case law on negative stereotyping on religious minorities
- Issue Update: The Anti-cult Movement and Religious Regulation in Russia and the Former Soviet Union (uscirf.gov)